

K SOUČASNÝM PROBLÉMŮM MANÉVRU V OPERACI

Tímto článkem chci přispět k rozšíření poznatků z problematiky manévru silami, prostředky a palbou (úder). Zaměřím se na upřesnění některých otázek jeho významu a uplatnění v současných podmínkách operace. Vzhledem k rozsáhlosti problému posoudím uvedenou problematiku jen v základních rysech.

Manévr jadernými údery, palbou a svazky (útvary) tvoří jeden ze základních principů soudobé operace. Výrazně se v něm odrážejí změny, k nimž v soudobém vojenství, a to nejen pod vlivem vědeckotechnického pokroku ve všech jeho oblastech, dochází.

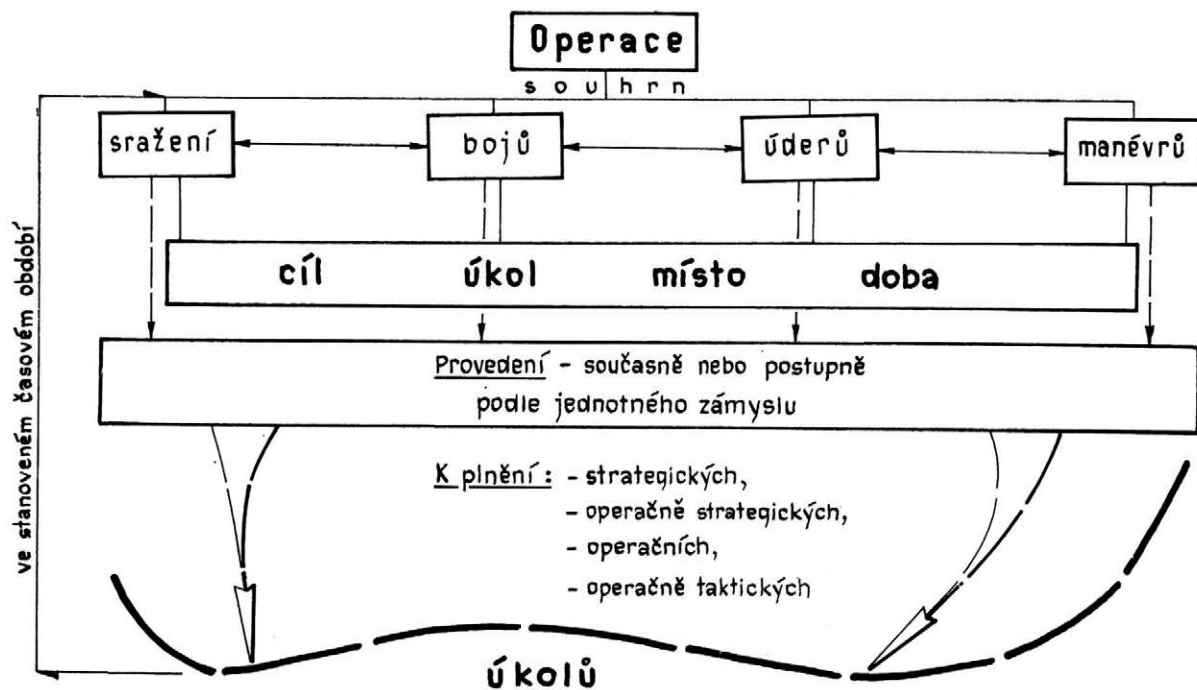
S modernizací technické základny operace nepetržitě vznikají a v operačním umění jsou nastolovány **nové jevy a skutečnosti**. V jejich důsledku jsou přetvářeny podmínky, za nichž se manévr v operaci uskutečňuje a které jsou stále složitější. Proto je nutné se jimi zabývat, studovat je a porozumět jim. Poukazují na problémy, které mohou být rozhodující příčinou řešení řady aktuálních úkolů, jež se zvláště v operačním umění v poměrně krátké době nahromadily. Bude zapotřebí nové otázky upřesnit, objasnit a zaujmout k nim odpovídající stanoviska. Se snahou přispět k řešení těchto problémů zaměřím své články a domnívám se, že podnítí i **výměnu názorů na ně**.

Agresor, který rozpoutá příští možnou válku, bude nezbytně zničen. Ke splnění tohoto úkolu bude mít rozhodující význam příprava a vedení obranných operací a k dokončení zničení nepřítelů účinné (protiútočné) operace.

Zkoumáním principů vojenského umění v průběhu jejich vývoje s využitím metody historického přístupu je možné dojít k závěrům, že na určitém dosaženém historickém stupni vždy byly odrazem objektivních podmínek ozbrojeného zápasu. Především výsledkem tvůrčí činnosti, kterou přetvářelo lidské myšlení. Proto vždy byly a jsou formulovány jako výsledek poznání skutečnosti. Tím lze zdůvodnit, proč některé z nich z hlediska posouzení současného stavu zastarávají, jsou překonávány. Jiné zůstávají, avšak přirozeně jsou naplňovány novým obsahem. K nim patří **princip manévru jadernými údery, palbou, vojsky**. Trvale zůstává důležitou součástí operačního umění a v soudobých operacích má rozhodující význam. Umožňuje získat a udržet iniciativu, zmařit zámýsl nepřítelů a úspěšně vést bojovou činnost ve stále se měnící a složité situaci vojsk.

Při plnění úkolů vojsky je uplatnění manévru v operaci rozhodujícím principem k uskutečnění jejího cíle. Odtud vycházejí a je možné určit základní a podstatné rysy manévru v operaci, které jsou názorně uvedeny na **obr. 1**.

Dosažení současného stavu uplatňování manévru v operaci je výsledkem dlouhodobého vývoje vojenského umění. Z praktic-

Obr. 1

kých zaměstnání operační přípravy (zejména operačních cvičení) je zřejmé, že manévry a význam, který mu je přisuzován, v základních směrech zajišťuje plnění cílů a úkolů operace. Avšak hlubším studiem odborné vojenské literatury, základních řádů a poznatků praxe je patrné, že řada otázek již vlivem měnících se podmínek zaostává a plně nezabezpečuje potřeby jež současný stav a perspektivní vývoj vojenského umění naléhavě vyžadují.

Příčinou je rychlý vývoj objektivních podmínek přípravy a vedení operace, kterým již zcela neodpovídá předešlým:

- dosažený stupeň rozvoje bojové techniky, zbraní a prostředků velení,
- změny, které vznikají v důsledku vědeckotechnického pokroku a jeho prosazování do armády,
- způsoby vedení ozbrojeného zápasu, zejména druhy a formy manévru v závislosti na prvcích, jež manévry v operaci uskutečňují,
- rychlý a hluboký manévry, zvláště operačních manévrovacích skupin v součinnosti se vzdušnými výsadbami z hlediska uplatnění vysoce přesných zbraní a průzkumných palebných systémů nepřítele,
- správné uplatnění pojmového aparátu v rámci operačního umění, na jehož úseku je problematika manévru předmětem řešení,
- nové podmínky, které vznikají jako důsledek vědeckotechnického rozvoje při jeho uplatňování v operaci, jakož i nové možnosti uplatnění manévru vzduchem.

Ve vojenském umění je současně několik různých názorů na vymezení manévru. Vzhledem k zavádění moderní bojové techniky, zbraní v důsledku rozvoje vědy a její aplikace v podmínkách vojenství, vznikly nové skutečnosti. Odlišné se to projevuje v pojetí našeho pravděpodobného nepřítele. V posledních letech je např. v americké armádě dále rozvíjena problematika útoku. Považují jej stále za hlavní druh bojové činnosti. Na rozdíl od socialistické vojenské vědy jsou k druhům útoku počítány protiútoky, protiúder, protizteče a úder k odvrácení pozornosti protivníka. Formy manévru za útoku mohou zahrnovat čelní útok, průlom a obchvat. Podle ustanovení řádů USA základními způsoby útoku jsou přiblížení k protivníkovi, útok z chodu, útok po předchozí přípravě, rozvíjení úspěchu a pronásledování. Je možné poznamenat, že otázkám útoku věnují státy NATO značnou pozornost a rozpracovávají do hloubky další útočnou problematiku, zvláště vedení vzdušně pozemních operací, které při různých zaměstnáních prakticky intenzivně procvičují. Stručný přehled zásad

vedení bojové činnosti naznačuje **útočnou podstatu**, jejímž veřejně vyhlášeným cílem je zničit armády členských států Varšavské smlouvy, odstranit společenství socialistických zemí.

Tyto problémy budou pravděpodobně důležitým podnětem pro socialistickou vojenskou vědu. V rámci zkoumání problému manévru v operaci vzniká nutnost v první řadě objasnit zásadní otázky.

V přípravě i průběhu důležitých praktických zaměstnání operační přípravy se mnohokrát setkáváme s problematikou neobdobného uplatnění základního **pojmového aparátu**. Nejčastěji chybujeme v tom, že se zaměřujeme podstatně výrazové funkce pojmů, které neodrážejí obecné a rozhodující vlastnosti jevů operace. V praktické činnosti (zejména operačních štábů) je účelné rozsah a obsah platnosti hlavních pojmů upřesnit a podrobit rozboru možnosti uplatnění manévru v operaci. Zvláště způsoby vedení operace, základní druhy a formy manévru.

V zásadě je zapotřebí **používat výhradně pojmů a kategorií** (vojenskou odbornou terminologií vůbec) **stanovenou pouze v platných základních řádech a předpisech ČSLA**. Např. základními druhy boje jsou obrana a útok. **Útok** je veden na bránícího se a odcházejícího nepřítele, nebo na útočícího nepřítele. Vždy jde o splnění úkolu útokem; tedy útok jako aktivní činitel je zde společným znakem příslušného základního druhu boje.

Druh manévru je určen zámyslem činnosti a tím výsledkem, který lze očekávat od jeho uskutečnění. Takhle definuje druh manévru F. D. Sverdlov v práci Taktický manévry (Naše vojsko, Praha 1984, s. 21).

Bojový řád pozemního vojska ČSLA, část 1 v článku 21 jednoznačně stanoví **druhy manévru**: obchvat, obejití, jejich kombinace a odchod. **Obchvat** je manévry uskutečňovaný vojsky k zasazení úderu do boku nepřítele — viz **obr. 2/4**. **Obejití** je hlubší manévry prováděný vojsky k zasazení úderu na nepřítele z týlu — viz **obr. 2/5**. Obchvat je veden v těsné taktické součinnosti, obejití jen v taktické součinnosti s útvary útočícími čelně, někdy i s vysazením taktických vzdušných výsadek. Odchod vojsk znázorňuje **obr. 2/6**.

Tyto druhy manévru, jež stanoví Všeob-R-1, jsou uplatňovány pouze v taktickém měřítku. Jde o základní druhy taktického manévru.

Úder je další důležitý pojem, jehož činnost výskytu je na zaměstnáních operační přípravy značná. Spočívá v současném ničení uskupení nepřátelských vojsk a ob-

způsoby vedení útočné operace			základní druhy manévru			formy manévru	
útok voják na několika nejkratších směrech	útok voják na sblíživých směrech	přítisknutí nepřitele k překážce, odfixování útočného	obchvat	obejití	odchod	částeč sil na poutacím směru, úder hlavní sil do boku (boků) nepřitele	spojení vstříčných úderů částeč sil s údery hlavní sil do boku a tlů nepřitele
1	2	3	4	5	6	7	8
f o r m y m a n é v r u							
spojení vstříčných úderů částeč sil s údery hlavní sil do boku útočného nepřitele	využití mezer v sestavě nepřitele	roztínavé čelní údery	využití mezer v sestavě nepřitele po jaderných úderech	úder hlavní sil do týlu nepřitele	průlom přípravné obrany nepřitele	ničení obkličovaného nepřitele	pronásledování nepřitele
9	10	11	12	13	14	15	16

Obr. 2.

jektů mohutnými účinky jaderných i konvenčních zbraní a vojsky. Tohoto termínu užíváme k označení vnitřní organizace obsahu. **Forma** manévru spočívá v tom, jak se projevuje při realizaci, jakou má podobu, např. čelní útok, obklíčení, úder do jednoho boku, současný úder do obou boků apod.

V podstatě jednotlivé základní druhy manévru zahrnují řadu forem, kterými je daný druh manévru uskutečňován. Přitom se v průběhu boje mohou tyto formy vyskytovat v jednotlivých druzích manévru opakovaně.

Předpis Organizace a vedení operací (Oper-1-1) v článku 89 stanoví, že základem bojové činnosti v útočné operaci jsou jaderné údery a rychlý útok vojsk na několika nejkratších směrech ke splnění cíle operace. Mohou být také i jiné způsoby vedení útočné operace, jako např. jaderné údery a útok vojsk na sbíhavých směrech, obklíčení a zničení nepřátelských uskupení, přehrazení odchodových cest nepříteli a jeho zničení, proniknutí do týlu a údery na jeho uskupení z týlu a případně i spojení různých druhů (způsobů) bojové činnosti a forem manévru.

Z toho lze soudit, že pod způsobem vedení útočné operace rozumíme určitý způsob použití sil a prostředků a charakter bojové činnosti k celkovému zničení nepřítel v pásmu činnosti do celé hloubky operace a tím splnění jejích cílů.

Současně vojenské umění rozeznává tři základní **způsoby vedení útočné operace**:

— útok vojsk na několika nejkratších směrech — viz **obr. 2/1** — s cílem rozdělit hlavní i jiná uskupení nepřítel a zničit je po částech,

— útok vojsk na sbíhavých směrech — viz **obr. 2/2** — s cílem obklíčit a zničit hlavní síly nepřítel v součinnosti se sousedními uskupeními vojsk, nebo samostatně, se současným rozvíjením útoku do hloubky na jiném směru s úmyslem rozdělit protistojící uskupení nepřítel se současným nebo postupným ovládnutím prostoru, který je cílem operace,

— odříznutí odchodových cest uskupení nepřítel nebo části jeho sil od jiných uskupení na válčišti a jeho přitisknutí k překážkám operačního (strategického) významu a zničení těchto izolovaných sil v krátké době s následujícím ovládnutím prostoru cíle operace — viz **obr. 2/3**.

Tyto tři základní způsoby vedení operace mají platnost v podmínkách za použití jaderných zbraní i bez jejich použití. V prvním případě jsou základem ničení jaderné údery, kdežto ve druhém použití

tankového a motostřeleckého vojska i palného ničení.

Způsoby vedení operace a ničení uskupení nepřítel v různých jejích obdobích je možné uskutečňovat rozdílnými formami manévru. Jejich základ však bude vždy stejný jak v podmínkách vedení operace za použití i bez použití jaderných zbraní.

Pro soudobou útočnou operaci (protiútočnou operaci) vedenou zpravidla po odražení agrese nepřítel bude např. charakteristické časté vedení střetných sražení, ve kterých při zničení uskupení nepřítel může mít **manévr vojsky tyto formy**:

— střetné sražení — základní druh manévru, který vyžaduje, aby část sil a prostředků na poutacím směru nedovolila proniknout nepříteli a údery hlavními sil do boků (boku) ho zničit — viz **obr. 2/7**,

— spojení vstřícných úderů částí sil vedených na čelní uskupení nepřítel s údery hlavními silami do jednoho boku a týlu hlavními sil nepřítel — viz **obr. 2/8**,

— spojení vstřícných úderů částí sil vedených na čelní uskupení nepřítel s údery hlavními sil do boku a týlu hlavními sil nepřítel, a to do té doby, než je stačí rozvinout — viz **obr. 2/9**; tyto formy manévru volíme zpravidla v těch případech, je-li dostatek času a výhodný terén k tomu, aby hlavní síly vyšly do boku nepřátelského uskupení,

— roztrhávající čelní údery na jednom nebo několika směrech s cílem rozdělit hlavní síly nepřítel a zničit je po částech — viz **obr. 2/11** — volíme, jestliže úderné uskupení vlastních vojsk nemůže v určité době a sestavě vyjít do boků nepřátelského uskupení (vyžaduje mít potřebnou převahu sil a prostředků nad nepřitelem),

— úder hlavními sil do týlu ve spojení s krycí činností částí sil z boku a čelně — viz **obr. 2/13**.

Jiné formy manévru budeme používat při ničení nepřítel, který přešel po odražení agrese k obranné činnosti — viz **obr. 2/10** a **2/12**. K manévru bude využito mezer, úseků vytvořených vlastními jadernými údery a odkrytých boků k obchvatům a obejitím a úderům z chodu na hlavní obranné uskupení nepřítel z různých směrů se současným rychlým rozvinutím útoku do hloubky sestavy nepřítel. Zasazení operačních manévrovacích skupin a vysazení úderných výsadkových útvarů a jednotek, vzdušných výsadků různého určení bude přitom v soudobé operaci častým jevem. Tyto formy manévru volíme zpravidla již při **protiútočném útoku, po odražení agrese**, kdy se nepříteli nepodařilo

ještě zorganizovat pevnou a souvislou obranu.

Průlom obrany nepřítele s palebnou přípravou a údery vojsk do boků a týlu s následujícím rozvinutím útoku do hloubky je možné použít v případě, kdy nepřítel zorganizoval pevnou obranu a nepodařilo se ji prolomit z chodu — viz **obr. 2/14**.

Při obklíčení a ničení vojsk nepřítele mohou být vedeny údery na sbíhavých směrech s čelním poutáním s cílem obklíčit hlavní uskupení nepřítele a zabránit přísunu dalších jeho záloh — viz **obr. 2/15**.

Při pronásledování vojska využijí mezer k vyjití do týlu jeho hlavních sil a k ovládnutí prostorů a objektů v hloubce, v součinnosti s operačními manévrovacími skupinami a vzdušnými výsady — viz **obr. 2/16**.

Vojenské umění předpokládá vedení operace za podmínek použití jaderných zbraní, nebo za použití pouze konvenčních prostředků ničení. **Základním způsobem vedení operace za použití jaderných zbraní** je současné ničení nepřátelských uskupení

vojsk, důležitých vojenských a dalších objektů jadernými údery do celé hloubky jejich rozmístění s následným dokončením jejich rozdrčení údery motostřeleckého a tankového vojska. Přitom má velký význam jaderné a palebné ničení nepřítele, rozhodný manévr svazky, které využívají výsledků jaderných a palebných úderů k dokončení jeho zničení. K tomu je možné využít manévru vojsky, který může mít různé formy — viz **obr. 2/8, 12, 15**.

Základním způsobem vedení operace za použití pouze konvenčních zbraní je postupné ničení nepřátelských uskupení. Přitom má důležitou úlohu rozhodné soustředování vojsk a postupné narůstání úsilí do hloubky k rozvíjení dosaženého úspěchu na hlavním směru, dovedná organizace a uskutečnění palebného ničení protistojícího nepřátelského uskupení se současným ničením jeho záloh a důležitých objektů v hloubce. K tomu může být využito forem manévru — viz **obr. 2/5, 6, 10, 11, 14**.

Způsoby ničení nepřítele, druhů a forem manévru závisejí na podmínkách vedení operace, které mohou být rozdílné. Vojenské umění nepřipouští šablonu k jejich využití. Z objektivního pohledu odpovídají vždy možnostem vlastních vojsk a nepřítele, jakož i poměrům sil bojujících stran. To vyžaduje z celého okruhu vztahů a problémů trvale sledovat rozvoj prvků — hlavních komponentů uskutečňování manévru. Důležitou úlohu přitom má vědeckotechnický rozvoj ve vojenství, který kvalitativně ovlivňuje uplatňování manévru v operaci.

(Pokračování v příštím čísle.)